

Bergen, 9 november 2018

Stortingets utenriks- og forsvarskomite

Kopi

Statsråden i Forsvarsdepartementet

Forsvarssjefen

Sjefen for Sjøforsvaret

Antallet undervannsbåter i fremtidig forsvarsstruktur

Bakgrunn

Sjømilitære Samfund er en organisasjon som arbeider for Sjøforsvarets tarv og utvikling. Foreningen har ca 2.400 medlemmer primært nåværende og tidligere tilsatte i Sjøforsvaret, samt andre som er opptatt av forsvarssaken, særlig i det maritime domenet.

Basert på regjeringens forslag til Langtidsplan for Forsvarssektoren (Langtidsplanen) besluttet Stortinget en anskaffelse og drift av 4 nye undervannsbåter. Regjeringen har lagt til grunn at dette antallet anses som helt nødvendig for å videreføre ubåt som en moderne kapasitet og for å kunne ha et tilstrekkelig robust kompetansemiljø i Sjøforsvaret. Samtidig er det et antall som regjeringen anser å være bærekraftig i et lengre driftsperspektiv.

Drøfting

Analyser og historiske beslutninger

På midten av 80 tallet, mens 6 undervannsbåter av Ula klassen var under anskaffelse, ble det gjennomført en analyse av kritisk masse i undervannsbåtstrukturen. Denne analysen konkluderte med en struktur på minst 8 båter for å kunne opprettholde tilgjengelig kapasitet og regenerere tilstrekkelig kompetanse. Analysen var et viktig grunnlag for beslutningen om å rekondisjonere seks Kobben klasse undervannsbåter og dermed videreføre en struktur på 12 båter. På midten av 90 tallet ble det gjennomført en tilsvarende analyse, med samme konklusjon, og med en beslutning om å delta i forprosjekteringsfasen i det nordiske ubåtprosjektet Viking med et mål om å erstatte 6 Kobben klasse ubåter med 4 nye. I 2001

ble det imidlertid besluttet at Undervannsbåtstrukturen skulle reduseres til 6 båter og i 2002 ble det besluttet å trekke Norge ut av Viking prosjektet. Beslutningen var først og fremst økonomisk begrunnet, basert på anbefalinger i Forsvarsstudie 2000. Studier fra FFI har i ettertid konkludert med minst 6 undervannsbåter som kritisk masse.

Operativ tilgjengelighet

De faktorene som lå til grunn på midten av åtti- og nittitallet, samt i FFIs senere studier er like gyldige i dag. Det viktigste er antall operativt tilgjengelige undervannsbåter i operasjonsområdet til enhver tid. Selv om en ny ubåtklasse trolig vil ha noe lengre tid mellom hovedoverhalinger enn Ula klassen, vil én båt være utilgjengelig i store deler av året. Dertil kommer årlige vedlikeholdsperioder og oppøvningsperioder som begrenser operativ tilgjengelighet ytterligere. Av en ubåtklasse med 4 undervannsbåter vil Norge dermed bare ha 1 til 2 operativt tilgjengelig i et utstrakt operasjonsområde i store deler av et år. Operativ tilgjengelighet begrenses ytterligere i perioder der undervannsbåtene gjennomgår nødvendig oppgradering og modernisering. Gjennom driften av Ula klassen er det opparbeidet god empiri på dette området. Det er trolig at et moderne våpensystem vil måtte gjennomgå hyppigere små og store oppgradering enn tidligere på grunn av utstrakt bruk av hyllevareteknologi.

Ved fremleggelsen av Langtidsmeldingen uttalte daværende forsvarsminister at i den videre utviklingen av Sjøforsvarets kapasiteter står anskaffelse av nye ubåter sentralt. Hun hevdet videre at ubåter bidrar til å sikre Norges maritime interesser og er avgjørende for å kunne sikre egne maritime grenser samt NATOs maritime flanke i nord. Selv om Russland ikke har en intensjon om å angripe Norge, bygger de ut sin evne til slå ut viktige deler av vårt forsvar og de delene av landet som ligger innenfor deres bastionforsvar om det skulle oppstå en konflikt. I dette perspektivet er en fremtidig flåte av 4 undervannsbåter utilstrekkelig. I tillegg til utfordringene med operativ tilgjengelighet i fredstid, vil man i krise/krig måtte forvente at noen ubåter ved base kan bli slått ut og dermed redusere den totale tilgjengeligheten i operasjonsområdet ytterligere. I en spent periode må Forsvaret kunne holde 2 ubåter ute på kontinuerlig patrulje og på meget kort varsel ha minst 4 ubåter i operasjon.

Regenerering av kompetanse – kritisk masse

Et annet forhold er kritisk masse; det antallet undervannsbåter som skal til for å regenerere og vedlikeholde nødvendig teknisk- og operativ ubåtkompetanse til styring og støtte. Dette er kompetanse som er nødvendig i ubåtvåpenets ledelse og treningssenter, ved operativt hovedkvarter og i staber. I tillegg er den tekniske driften avhengig av tidsriktig ubåtkompetanse hos FMA og FLO; også for å vareta de strenge kravene til ubåtsikkerhet. Dersom denne kompetansen forvitrer fordi undervannsbåtvåpenet ikke produserer tilstrekkelig kvalifiserte offiserer og spesialister, vil det etter noen år ikke være mulig å omsette investeringen i ubåtkapasitet i tilstrekkelig stridsevne. Selv om denne utfordringen til dels kan møtes med noen doble besetninger viser erfaringene fra Nederland og studier utført av Sjøforsvaret og FFI at ubåtvåpenet er under kritisk masse med en flåte på bare 4 båter.

Konklusjon og anbefaling

En ubåtstruktur på 4 båter er ikke tilstrekkelig til å oppnå tilfredsstillende operativ tilgjengelighet i fred, krise og krig. 4 undervannsbåter er heller ikke tilstrekkelig til å produsere tilfredsstillende kompetanse til styrings- og støttestrukturen i Forsvaret, og bidrar følgelig heller ikke til et tilstrekkelig robust kompetansemiljø i Sjøforsvaret slik regjeringen hevder i Langtidsplanen. Antallet er følgelig heller ikke bærekraftig i et lengre driftsperspektiv. Studier og analyser har avdekket at strukturens kritiske masse er seks undervannsbåter. Med utgangspunkt i forventede økte forsvarsbudsjetter opp mot 2% av BNP anbefales det å øke strukturen til minst 6 undervannsbåter i neste langtidsplan. Inntil en slik beslutning foreligger er det viktig å beholde handlingsrommet. Det anbefales derfor at alle 6 Ula klasse undervannsbåter beholdes utover 2022 og at det legges inn en opsjon på 2 undervannsbåter når kontrakten om anskaffelse av 4 nye undervannsbåter skal forhandles i 2019, selv om det ikke foreligger finansiering for opsjonen på kontraktstidspunktet. Om det ikke er teknisk mulig å holde alle 6 Ula klasse ubåter i drift frem til alle nye undervannsbåter er anskaffet, må målet være å holde minst 4 undervannsbåter operative i det kritiske vekslingsfeltet mellom de to klassene.

Bjørn Egenberg

Kommandør

President Sjømilitære Samfund

SMS, Postboks 14 Mathopen, 5810 BERGEN. Epost: gs@sms1835.no